

תיגרה, אולם הרפורטג'ה הופיעה. וכעבור שנתיים בדיוק, במשפט שנערך החדש בחיפה, הוכח שהטעם הזה צדק. היתה זאת התחלה נאה. מעשיהם של אותם הצעירים שהעזו להוציא את שולחם, והחלו מפרסמים עובדות שלא היו נוחות לרבים, לא מצאו חן בעיני אנשים רבים. ביניהם אנשים בעלי השפעה רבה. ואנשים אלה לא ישבו בחיבוק ידיים. הם ניסו להפריע, להטיל חרם, לנעול שערות.

בבעברנו ענה על כרכי העתון מאז, עוברת על פנינו שורה של רפורטג'ות שנולדה תוך כדי מאבק. גתה הרפורטג'ה על משפחות החללים, ששינתה תוך שבוע את היחס אליהן. הגה הסיפור על משותק ביתן 19, שלא הופיע מעולם על עמודי העתון, ובכל זאת עשה את שלו. הגה הרויח על בתי-הסוהר, על מוסדות חולי-הרוח ועל בית-החולים לחולי הצרעת; המערכת על תכנית הלימודים שחוללה תנועת תלמידים. המאבק על האמת בפרשת הימאים, שנראתה בעיני כה רבים כעמדה בלתי-אובייקטיבית, עד שנתברר, כעבור שבועות, כי האמת היתה תמורה עוד יותר.

ותוך כדי מאבקים, גדולים וקטנים, במבצנים של שוחז ציבורי לא פחות מאשר במבצנים של אויבים וענשים, התגבשה מערכת. חבריה נבחרו לפי מתכונת ברורה: אנשים לוחמים, אנשים מסורים, אנשים קנאים לאמת — אך לא עתונאים מקצועיים. לא חדרה לעתון זה הציניות של איש המקצוע, גם לא גישתו של בעל המלאכה המתחנא אל העתון כאל מקום עבודה. במקומה באה גישתם של אנשים הרואים בעתון תפקיד, וחובה, ושליחות.

לעתים נוצר הרושם בין ידידינו שאנו מרוצים יתר על המידה מפרי עמלנו. רושם זה אינו נוצר בין אנשים שהיתה להם הזדמנות להיות נוכחים בישיבת המערכת.

עתון זה אינו דורך במקום. איש הסבור כי הגענו לשיא, להשגחה המתכונת הסופית, הקבועה, לא ימצא את מקומו במערכת זו. שולט בה משהו שהייתי קורא לו "אי-שבועית-הרצון הקדושה". דומה שאין עתון אחר בארץ בו קיימת ביקורת עצמית קבוצית כה חזקה. התוצאה: אם יקח משהו כל גליון עשירי של העוֹלָם הזה, ימצא שינויים ניכרים מגליון לגליון. העתון, יהיה קשה לו להאמין שאלה גליונות של אותו עתון.

אולם יש דברים שהפכו קבע, אחר תקופה ארוכה של ניסיון וגיבוש, והם נשארו אופייניים לעתון זה (אף כי פרטים כה רבים ממנו, החל מרישומי-המערכת בראש וכתורות-המש"נ, נה שמתחת לתמונות ועד לשימוש בצבעים ולהרכב המשפטים "הושאלו" ע"י חברים ב"מקצוע", שעוד לפני שנתיים עיקמו את האף בפומבי ובקול גדול בראותם את העוֹלָם הזה). בין הדברים הקבועים האלה, שנשארו גם היום יחידים במינם בעתונות העברית, מגיע מקום הכבוד לרפורטג'ה הגדולה הפותחת בכל שבוע את גליון העתון (בעמוד 3).

רפורטג'ות אלה אינן גופלות מן השימים. הן תוצאה של תהליך עבודה כה מסובך של קילקול של בורג קטן עלול להפוך עשרות שעות עבודה לתמונות. פעם נאמר בעתון זה: "שום עתון אחר בארץ אינו משקיע כמות כה גדולה של עבודה בכל טור של חומר מודפס". על כך יכולים להעיד אנשים שהוצאו בחצות לילה ממיטתם ע"י צילצול טלפוני של עורך-הכיתוב, נתבקשו למסור פרט זעיר, כמו גילם או בית-הספר בו למדו. וקורא, אשר עינו מרחפת על פני תמונה בלתי חשוכה באחד המדורים, לא יעלה על דעתו שלמען תמונה זו ביזוה הצלם שמונה שעות עבודה.

יהיה זה מאמר על הוודרסין, או על דינג בחולתא, או על סיכסוך בכפר ערבי גידח — מושקעות בו שעות רבות ומייגעות, ולעתים קרובות ימים אחדים של מחקר, עיון כססמ"כ, כיס, שיחות עם עשרות אנשים או פישפוש בעשרות ספרים וכתבי-עת. ייתכן שעתון זה היה יכול לחסוך הרבה כסף, לוא העתיק מאי מרים מעתוננים זרים, או לוא הסתפק במסירת דעתו של אדם אחד על שאלה השנויה רמת לוקת ציבורית. אך אין זו דרכו של עתון זה.

זהו עתון בלתי-חלוי. לא כל קורא מחוייר לעצמו בדיוק מה פירוש הדבר.

פירוש הדבר: שום מפלגה אינה משלמת למחלל זה, אינה יכולה לקבוע את המגנינה. אך ישנם עוד עתוננים כאלה בארץ. איתלותו של עתון זה מרחיקה לכת יותר: שום קאפי-טליסט, שום בעל-הון, שום איל-כספים לא סיפק לנו את האמצעים להוציא עתון זה, אינו יכול למנות עצמו עורך או לכפות את דעתו על חברי המערכת. וזוהי תכונה שהיא נדירה ביותר. היא יחידה במינה בארץ.

וכאשר הושג הישג זה, היו הכל בטוחים כי המשבר הראשון יפיל את הבניין כבית קלפים. אולם הם לא התחשבו בדבר אחד, בו היינו בטוחים מן היום הראשון. אחרי עתון זה עומד משהו. משהו זה הוא ציבור קוראיו. העתון הגיע, בעזרתו, למצב בו כיסה את הוצאותיו, אף איפשר הרחבה גדולה של חבר העורכים, שיפור השירותים. וכאשר באו המשרבים, עשה העתון את אשר לא העז לעשות כל עתון אחר לפניו: הוא הגיח את בעיותיו לפני קוראיו, הגיש להם את החשבון, תבע מהם לכסותו. והקוראים כיסוהו.

עתון זה אינו עסק. אין הוא מחלק רווחים. כל פרוטה מהכנסותיו מושקעת בו בחזרה. ועמדה זו, ששמה איתלות של עתון, מחירה יקר. יקר שבעתיים כשישנו מי שמקוה כי אפשר לשבור את חוט-השררה שלנו ע"י החנקתה של אספקת הנייר, אחר שנזכח לדעת כי אי אפשר לשברו בקרב גלוי, פנים אל פנים. אך דומה לי, אחר הקרב של השבועות האחרונים שאיים על קיום העתון, כי חשבון זה נערך בלי בעל הבית. ובקל הבית הוא, אחרי הגיח את הכל, אתה, הקורא. כי כל-בשמיירה זה, ששמו עיתון בלתי-חלוי, שומר על בתיך שלך. כשהופיע גליון 651, הראשון של מערכת זו, התחנמו אויבי עתון זה בנחת את. אמרו להם: היום הם צעירים וסוערים, יש להם רעיונות. אבל נחכה כמה חדשים. הרעיונות יאולו, ההצלחה תעבר איתם על דעתם, הם "יתברגנו", יקטנו על שמריהם, יקנו לעצמם קרייזלרים ודירות בצפון תל-אביב. ואז יהיה עתון ככל עתון אחר. ושלוש על ישראל. אולם אדם שיבקר במערכת היום, לא ימצא בה עורכים רבים. הוא לא ימצא בה אנשים הנוסעים בקרייזלרים, גם לא בעלי דירות לוקסוס. הוא ימצא בה קבוצה של בחורים צעירים, רציניים למדי אך מבוינים בדיחה, הסבורים שהוטל עליהם תפקיד-האקזיסטנציאלי מלא תפקיד זה כמיטב יכולתם. ואם ילביש בחורים אלה, במדינות, בחולצות-האקזיסטנציאלי קרועות ומלוכלכות ויחבוש אותם בכובעי-גרב, יווכח לדעת שלא השתנו בהרבה מאז הימים ההם.

אורי לסקין

לפני שנתיים בדיוק, ביום החמישי הראשון של חודש אפריל, 1950, עמדה קבוצה של בחורים צעירים ליד מוכר העתונים אשר על מדרגות קולנוע מוגרבי, תל-אביב, עקבה בעיניים תהות אחר האנשים — נער לבוש חאקי, פועל מודקן בבגדי עבודה, אשה מסורסת — שניגשו אל המוכר, שילשלו לידיו 70 פרוטה ונטלו לידיהם גליון של העוֹלָם הזה. מה הרגשנו אנו, חברי המערכת החדשה, כאשר ראינו את הגליון הראשון שהיה פרי ידינו עובר ליד קוראיו? קשה לאמר. לא אכחיש שהיה בלבנו רגש של גאוה רבה. הגענו. הקמנו את המערכת, שהיתה אולי המערכת הצעירה ביותר בעולם, אם נוציא מן הכלל עתוני נוצר. אולם היה בלבנו גם רגש של ענוה גדולה — ענוה מול התפקיד. אלפים ורבבות נוטלים לידם את העתון, מעיפים בו מבט, קוראים את השורות — השורות שאנן כתבנו אותם. דענו שזה מחייב. קוינו שלא נאכזב.

אך בעיקר, היתה זאת אותה הרגשה יפה שהיינו מרגישים אותה בימים ההם, לא לפני הקרב (ההרגשה שלפני הקרב אינה שמחה, לרוב) אלא ברגע שמתחיל הקרב, כשהפחד נושר מכם, מפנה את מקומו לשכרון המפוכה של שמחת ההתמודדות. ידענו: נשרף מאחורינו הגשר, ואנו יוצאים למאבק, כשאנו לבדנו, ללא כוח בערפנו, אך כשהמרחב הגדול לפנינו. ובנו תלוי אם נגיע אליו ואם לא.

בכל זאת, אם אישאל היום מתי נולדה, בעצם, המערכת החדשה של העוֹלָם הזה, לא אקבע את תאריך לידתה לאותו יום אפריל. מחשבתי תנדוד חזרה, כמעט שנתיים ונספוח, עד הגיעה ליום מסויים ביולי 1948.

והסיפור יהיה כך: העולם הזה נולד בין שיחי צבר ליד הכפר הערבי סואפיר, בדרך בואכה נגבה. אביי היה מסוס מצרי, מטיפוס ספיטפייר. אמו היתה שוחה קטנה, שנחפיה בחפזו וללא חשק רב, כמה שעול לפני כן... ליד אותה שוחה ישבו שני בחורים לבושים בגדי חאקי מלוכלכים, בלתי מגולחים זה למעלה משבוע, מכוסים אבק ושאר צורות טינוף. שני בחורים אלה, שעתידיהם היו להיות עורך ועורך-המשנה של העוֹלָם הזה, נשאו אז תואר חשוב יותר: טוראים בחיל רגלים. הזמן עבר לאיטו. בערב היתה צריכה להיות כנס לחוקפה הפוגה (מספר 2), אך איש לא האמין בכך ברצינות. לפנינו היה עתון עברי, שהתגלגל איך שהוא למקום זה. והעתון לא מצא חן בעינינו.

מדוע? את זאת קשה להגדיר. לוא הש"ת תמשנו או בירגון המקצועי (שלמולנו לא ידענו אותו) היינו מוצאים בו, מן הסתם, לי-קיים של עימוד, אי-התאמת גראפיות, פג-מים של כיתוב. אולם כאמור לא ידענו למד משהו אחר: העתון לא דיבר אל לבנו. לכונו, גישתו, מבעו, היו רחוקים מאתנו, כאילו תורגמו משפה אחרת. סגנון זה של מליצות, של פראזות מסתלסלות, של פארוס נבוב, לא התאים לרוחו של שתי המחלקות שסכבו אותה שעה ליד שיחי הצברים.

דומני שהיה זה או שהרגשנו לראשונה את התהום שהחלה נפערת בין המחנה הגדול, שיצר לו בהיסח הדעת סגנון-חיים חדש, מ' שותף לרבות שלא הכירו זה את זה. מפר-דס חזרי ליד חולתא ועד לבונקר הכבוד של בית-אשל; ובין המחנה השני, הישן, למד' סכה גדולה זו של מדינת ישראל עברה על פניו כמטר אביבי שאינו מאשיח אחריו עק-בות.

ואז נולד רעיון: מדוע לא ייעשה איזה ניסיון לקיים סגנון זה בעתון שלא יהיה תלוי באיש, שלא יהיה חייב תודה אף למוסד אחד, שלא יכרע ברך לפני שום מפלגה?

עברו חדשים. הרעיון היה שמור אישם בלב, אולם היה עליו לתחר עם רעיונות אחרים. כמו כל הצעירים שחזרו בחופשתם לי-תל-אביב ראינו בעין עוינת מאד את התפת-חות הרוח במדינה החדשה, את לידתה של משטר שלא היה ליד המהפכה הגדולה של החותי, אלא המשך של כל הישן והמעובש שהיה צריך למות, בכבוד, ביום ה'14 במאי 1948. ראינו את ראשית ההתנוונות של ות ההתנוונות, של רוח היצירה.

ההגבה הראשונה, כהגבתם של כה רבים אחרים, היתה: להתרחק לזמן מה, ולוא גם לכמה חדשים, לעכל את לקח המלחמה. המנוחה. נוצרה תכנית לנדוד מעט בעולם. יידיה היה מלח בעל דרגה בצבי הבריטי, ושנינו היינו בריאים. מדוע לא נהפוך ימאים בצבי המסחרי, נחליף מדי פעם אניות, נגיע לחופים רחוקים?

ייתכן ושאפינו זו היתה מתקיימת, לולא רצה המקרה העיור (וצלף פקוח-עין) שאעבור ממדי החאקי אל המדים הלבנים של בית-החולים. התוצאה היתה שהשתחררתי כמה חדשים לפני חברי, הצטרפתי למערכת עתון, התחלת עובד. חכיתי לשיחרור חברי, כדי להגשים את התכנית הימית.

אולם במרוצת החדשים התחלפה האוירה הימית באוירה יבשתית בהחלט. ראיתי את ראשוני החברים, רובם פצועים, חוזרים, והאכזבה הגדולה חרותה על פניהם. לא היתה זאת אכזבה ממשהו מסויים, מתוטר-דאגה תמריית מצד המדינה. היתה זאת אכזבה רוחנית — האכזבה מפגש המדינה. ועם האכזבה באה ההכרה שהתפקיד לא נגמר, שהתפקיד רק התחיל. ורק המדים, רק כל-היאק השתנו.

מאבק זה לא יכול היה להתנהל בעמדות הקיימות. העתונים הישנים, אף כי אחדים מהם היו מכובדים בעיני (ובעיקר העתון בו השתתפתי אותה שעה) היו זרים לחויה שהיתה, זרים לרצון החדש שהתגבש. היה צורך בעמדה חדשה. והתגבשו הקיום הראשונים של העמדה בה רצינו.

ואז התערב המקרה. כמעט באותו יום בו הופיע ידידי הוודיע: "השתחררתי! בוא ונסלג!" גשתי את אורי קיסרי, אחד האנשים שכבדתי מאז, הוודיע לי שיהיה מוכן למסור לידינו את עתונו, השבועון החתיק ביותר בארץ. במהירות הבוק "גרדנו" את ההון הדרוש. העניין כולו ארך פחות משבועיים. בראשון לאסריל ידענו: אנו מפליגים אל חופים חדשים, אך לא יהיו אלה חופים של אדמה ורה.

היתה זאת הפלגה סוערת, מן היום הראשון ממש. כבר בשבוע הראשון נתקלנו בסערה — סערה אמיתית. אויה עברית טבעה. יצאנו, שלושה איש, לראיין את הניצולים. צרפנו פרט אל פרט, השוינו עובדה אל עובדה — עד שנצטיירה לנו עינינו האמת. והאמת לא היתה גוהה לאותם שנגעו בדבר. נעשה ניסיון למונע את חקירתנו. הצלם הותקף ברחוב שעה שניסה לצלם את אחד מקציני האנייה שניצל. סרצה